

Stefanija LEŠKOVA-ZELENKOVSKA*

BAZA ZA STVARALAŠTVO MAKEDONSKIH KOMPOZITORA U PERIODU OD 1991. DO 2001. GODINE

Apstrakt: U periodu 1992–2001. promjene strukture makedonske ekonomije različito su se reflektovale na različite muzičke žanrove. Najveće promjene se primjećuju na polju muzike, budući da je budžet za ovu aktivnost doživio smanjenje. U ovom periodu tranzicije, prema tržišnoj ekonomiji, za sve muzičke proizvode, usluge i ideje počinje podjednako da se primjenjuje zakon ponude i potražnje. Cilj ovog rada je da se pokaže uticaj ekonomskih aspekata na motivaciju kompozitora da u ovom periodu stvaraju nova djela. Istraživanje ove kompleksne problematike započeli smo formiranjem baze podataka za nova djela u produkciji makedonske umjetničke muzike u periodu od 1991. do 2001. godine. Računali smo da popisom broja novih kompozicija, i svih pridruženih kategorija koje sačinjavaju fenomen postojanja novih muzičkih djela, možemo dobiti solidnu osnovu za postavljanje naše hipoteze: kako novi ekonomski uslovi utiču na produkciju ovog vida muzičkih djela.

Ključne riječi: *ekonomski uslovi, umjetnička muzika, makedonski kompozitori, nova muzička djela*

STRUKTURA BAZE

Empirijsku osnovu cjelokupnog istraživanja produkcije makedonskog muzičkog stvaralaštva u novonastalim ekonomskim uslovima dala je baza podataka djela stvorenih od strane makedonskih kompozitora u periodu od 1991. do 2001. godine. Imajući u vidu broj djela, u ovom slučaju smo imali konačno i malu populaciju, koja nam je dalje omogućila upotrebu deskriptivne statistike (bez formiranja uzorka).

Prvo smo napravili popis imena kompozitora koji su u navedenom periodu aktivno stvarali u Republici Makedoniji, u novom društveno-političkom i ekonomskom stanju i faktorima koji su proizlazili iz ove uslovljenosti. Zatim smo bazu podijelili u nekoliko kategorija prema informacijama o kompozi-

* Stefanija Leškova-Zelenkovska, Univerzitet „Goce Delčev” – Štip, Fakultet za muzička umetnost

toru i njegovom stvaralačkom opusu, kao npr.: naslov djela, godina stvaranja, trajanje, izvođački sastav, formalna struktura, da li je pisano po narudžbi, da li je djelo izvođeno, snimljeno i štampano. Odatle je kompletna struktura osnovne baze obuhvatila ukupno deset kategorija, a sve sa ciljem da se dobije jasna predstava o produkciji makedonskog muzičkog stvaralaštva u desetogodišnjem periodu od 1991. do 2001. godine.

Podatke smo skupili uglavnom u ličnim kontaktima sa kompozitorima koji su nam iskreno posvetili vrijeme i pokazali želju da sarađuju u detaljnom i egzaktnom popunjavanju podataka. Za neka djela smo koristili podatke iz postojeće muzikološke literature, Arhiva SOKOM-a, programa sa festivala DMM, diplomske i magistarske radove na FMU Skoplje. U bazu nijesu uključena djela mladih kompozitora (E. Danajlovska, P. Šahov, K. Pejovska, G. Načevski, N. Kodžobašija), koji su diplomirali u periodu 1991–2001. zbog fakta da su odmah otišli u inostranstvo, čime se podrazumijeva da nijesu komponovali u istim ekonomskim uslovima. Nije bilo obuhvaćeno ni stvaralaštvo T. Proševa, koji je u periodu koji analiziramo živio u Zagrebu.

REZULTATI

Po principu ove selekcije registrovali smo 22 kompozitora koja su stvarala u Republici Makedoniji u periodu od 1991. do 2001. godine. Predstavljene po azbučnom redosljedu to su: Avramovski R. (1943–2007), Andreevska J. (1967), Bužarovski D. (1952), Glišik Ž. (1954), Golabovski S. (1937), Zografski T. (1933–2000), Ivanovska B. (1921–1994), Kavaj S. (1967), Kolarovski G. (1959–2006), Kodžabašija J. (1942), Lekovski A. (1933), Mančev T. (1950), Nikoleski D. (1968), Nikolovski V. (1925–2001), Nikolovski V. (1925–2001), Nikolovski M. (1934–1994), Ortakov D. (1928–2007), Stojkov S. (1941), Toševski S. (1944–2008), Canev B. (1937), Šuplevski D. (1933–2000).

Prema *drugoj kategoriji* dobili smo 203 naslova novih djela (uz izuzetak jednog djela T. Zografskog, kao i nekoliko djela D. Šuplevskog, na kojima nijesu bile označene godine stvaranja). Transkripcije starih rukopisa i stvaralaštva Golabovskog i Ortakova nijesu ušle u obradu, a takođe ni kompozicije za pozorište, film i TV.

Tabela br. 1. Distribucija novih djela

Ime kompozitora	Novi djela
Avramovski Risto	23
Andreevska Jana	7

Ime kompozitora	Novi djela
Brangjolica Ljubomir	18
Bužarovski Dimitrije	21
Glišić Živojin	4
Golabovski Sotir	—
Zografski Tomislav	18
Ivanovski Blagoja	1
Kavaj Sladjana	1
Kolarovski Goce	13
Kodzabašija Jane	17
Lekovski Aleksandar	5
Mančev Tome	4
Nikoleski Dimče	3
Nikolovski Vanja	8
Nikolovski Vlastimir	7
Nikolovski Mihajlo	2
Ortakov Dragoslav	6
Stojkov Stojan	22
Toševski Stojče	14
Canev Blagoj	9
Šuplevski Dragan	/

Srednja vrijednost je jednaka 9,2, a podrazumijeva se da to statistički označava samo prosječan broj djela koja mogu da imaju različito vrijeme trajanja, formu, instrumentalni sastav i dr.

Tabela br. 2. Distribucija novih djela prema godini stvaranja

Godina stvaranja	'91	'92	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	2000	2001
Ukupno djela	25	23	26	17	11	11	19	14	21	15	21

Na tabeli se vidi smanjivanje ukupnog stvaralaštva u peirodu 1995–1996. godine. Četvrta kategorija se odnosila na tačno vrijeme trajanja svakog djela, za koju smo napravili 8 podgrupa te dobili sljedeće rezultate:

Tabela br. 3. Distribucija novih djela prema vremenu trajanja

Vrijeme trajanja	Broj novih djela	%
do 10 minuta	83	40,8
do 20 minuta	72	36
do 30 minuta	23	11,2
do 40 minuta	7	3,4

Vrijeme trajanja	Broj novih djela	%
do 50 minuta	2	0,9
do 60 minuta	4	1,9
preko 60 minuta	4	1,9
nepoznati podaci	8	3,9

Srednja vrijednost je 25,37. Očigledno je da najveći broj djela (83) pripada prvoj grupi (do 10 minuta), druga grupa je blizu prve (72), što upućuje na činjenicu da se 76% naše populacije novih djela nalazi u kategoriji do 20 minuta.

U *petoj kategoriji* se nalaze podaci o izvođačkom sastavu djela, gdje smo ponovo napravili grupisanje u 6 podgrupa i to:

Distribucija novih djela prema instrumentalnom sastavu

Instrumentalni sastav	Broj novih djela	%
Solo/duo	34	16,7
Horski ansambli	30	15
Trio/oktet	24	12
Kamerni orkestar	58	28,5
Simfonijski orkestar	41	20
Hor i orkestar	16	7,8

Generalna distribucija u korelaciji sa grupama instrumentalnih sastava prema godini stvaranja ne pokazuje konzistentnu podlogu tj. rezultati su veoma divergentni. Jedno od mogućih objašnjenja je da radimo sa malom populacijom, koja je insuficijentna za generalni zaključak.

Šesta kategorija u bazi je obuhvatila formalnu strukturu djela i bila je grupisana kao:

1) jednostavačne, 2) ciklične, 3) sonatni ciklus, 4) opera, oratorijum i druge vokalno-instrumentalne forme. Rezultati su:

Tabela br. 5. Distribucija prema formalnoj strukturi

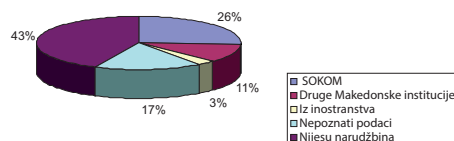
Forma	Broj novih djela	%
Jednostavačna	71	35
Ciklične forme	73	36
Sonatni ciklus	47	23
Opera/oratorijum	12	6

Motive kompozitora za pisanje nove muzike ne mogu zaobići narudžbine koje su, prema istraživanjima, pokazale sljedeće vidove: SOKOM kao najveća

institucija koja je stimulisala autore da stvaraju nova djela (preko narudžbina povezanih sa festivalom „Dani makedonske muzike”), zatim narudžbine od drugih makedonskih institucija kao što su Makedonska filharmonija, Makedonska opera i balet, MRT i dr. i strane institucije ili pojedinci. Na ovom polju smo svakako sreli i djela koja nijesu pisana po narudžbi.

Tabela br. 6. Distribucija prema narudžbi

Naručilac	Nova djela	%
Sokom	53	26
Druge makedonske institucije	122	11
Iz inostranstva	6	3
Nepoznati podaci	34	17
Nijesu narudžbina	87	43

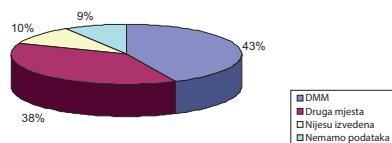
Grafikon br. 1.

Iz tabelarnog i grafičkog prikaza se vidi da je najveći broj narudžbina od strane SOKOM-a (26%), čime se još jednom potvrđuje značajna uloga Saveza u afirmisanju i njegovanju savremenog makedonskog stvaralaštva, što ne bi moglo da se kaže za druge muzičke i kulturne institucije. Ipak, broj kompozicija koje su povezane s bilo kakvom narudžbinom je veliki (40%), što potvrđuje da su narudžbine u Republici Makedoniji glavni izvor nadoknade za njihov trud. Narudžbine SOKOM-a su direktno povezane sa centralnom aktivnošću Saveza, a to je festival DMM koji se održava više od dvije i po decenije u našoj sredini i najznačajniji je pokretač savremenog muzičkog stvaralaštva. Ostalih 60% su djela koja nijesu rađena po narudžbi, što potvrđuje činjenicu da se produkcija savremenih djela u periodu 1991–2001. godine finansijski ne stimuliše.

U glavnom opisu baze nalaze se podaci o broju izvedenih djela i mjestu izvođenja, prema kojima proizlaze sljedeće podgrupe: prvo izvođenje na DMM; prvo izvođenje na festivalu, koncertu; djelo nije izvedeno i nema podataka.

Tabela br. 7. Distribucija spored prvata izvedba

Prvo izvođenje	Ukupno djela	%
Festival „DMM”	87	43
Druge manifestacije, koncerti i sl.	77	38
Nijesu izvedeni	20	10
Nema podatak	18	9

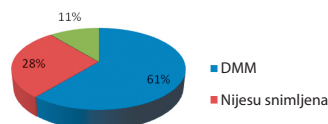
Grafikon br. 2.

I ovi podaci potvrđuju da je festival „Dani makedonske muzike” centralna manifestacija koja motiviše makedonske kompozitore preko praizvedbe njihovih djela.

U polju br. 9 u bazi su obrađeni i podaci o tome koliko je djela snimljeno i time podložno daljoj distribuciji u medijima. Studijski snimci su se u ovom periodu realizovali jedino u nacionalnoj MRT, tako da od ukupnih djela imamo podatak da se njih 45 nalazi u obliku studijskog snimka u MRT; 96 djela je snimljeno na koncertnim izvođenjima i to 87 na festivalu DMM koji stimuliše autore i snimanjem njihovih djela. Za 22 djela nemamo podatke od autora, a ostala djela nijesu snimljena.

Tabela br. 8.

Snimljena djela	Ukupna djela
DMM, studijski	123
Nijesu snimljena	58
Nema podatak	22

Grafikon br. 3.

Iz ovog prikaza se vidi da je 61% kompozicija snimljen za produkciju MRT (koncertno ili studijski), što govori da ova institucija značajno podržava makedonske kompozitore. Ipak, poznajući faktičko stanje u MRT, dodali bismo da statistički podaci nijesu odraz realnosti. Naime, veliki broj djela iz koncertnih snimaka ne postoji ili nije sređen za permanentno korišćenje u programu, drugim riječima – ta muzika ne postoji.

U posljednjem polju baze bili su obuhvaćeni samo podaci o broju štampanih partitura. Budući da su oficijelni podaci iz SOKOM-a pokazali da je odštampana samo desetina partitura, zaključak je da najveći broj djela postoji samo u kompjuterskom formatu koji omogućava štampanje. Tako se npr. kompozitor D. Bužarovski javlja i kao izdavač svojih partitura.

ZAKLJUČAK

U periodu od 1991–2001. godine u Republici Makedoniji aktivno su stvarala 22 kompozitora. U uslovima promijenjene strukture makedonske ekonomije – period tranzicije prema tržišnoj privredi, za sve muzičke proizvode, usluge i ideje podjednako su važili zakoni ponude i potražnje. Slaba novčana nadoknada za autorski rad, mogućnost zapošljavanja i želja za doškolovanjem naveli su veliki broj makedonskih kompozitora mlađe generacije da svoje mjesto nađu van granica Makedonije.

U bazi podataka za ovaj period registrovali smo 203 novostvorena djela iz oblasti makedonske umjetničke muzike. U periodu 1995–1996. primjećuje se ogromno smanjenje ukupnog stvaralaštva. Najveći broj djela (76%) su sa vremenom trajanja do 20 minuta, a prema instrumentalnom sastavu najviše djela je napisano za kamerne sastave sa cikličnim formama. Djela za vokalno-instrumentalni sastav, a po formi opere i oratorijumi, najmanje su zastupljena u stvaralaštvu kompozitora u ovom periodu, posebno od 1994. do 1997, kada nije napisano nijedno djelo ovog žanra. Da bi se postavila ova djela potreban je glomazni izvođački aparat, čiji su troškovi veoma veliki i koji u ovim uslovima teško mogu da donesu profit organizatoru. Još uvijek su narudžbine jedini stimulans za stvaranje novih djela i izvor nadoknade za autorski trud. Glavni pokretač je SOKOM sa narudžbinama za festival DMM na kojem su od ukupnog broja djela 43% izvedena po prvi put.

LITERATURA

- [1] Atali, Žak, *Buka – ogled od ekonomiji muzike*, Beograd, Vuk Karadžić – Biblioteka Zodijak, 1977.
- [2] Baumol, J. William, *Symphony orchestra economics*, New York, Forum of the Symphony Orchestra Institut, 1996.
- [3] Brabec, Jeffrey and Tod Brabe, *Music, Money and Success*, New York, Schirmer, 1994.
- [4] Brada, Josef, *Umetnosta i umetnikot vo tranzicijata kon pazarot*. Konferencija na tema: *Umetnosta i umetnikot vo tranzicija vo R. Makedonija*, juli, 1997, Skopje, FMU, 1997.
- [5] Bužarovski, Dimitrije, *Makedonskata muzička cultura vo uslovi na pazarno stopanstvo*, Konferencija na tema: *Umetnosta i umetnikot vo tranzicija vo R. Makedonija*, juli, 1997, Skopje, FMU, 1997.
- [6] Cusic, Don, *Music in the Market*, New York, Bowling Green Popular, 1996.
- [7] (Ekonomski Institut), *Nekoi aspekti od razvojt na Makedonskata ekonomija vo uslovi na tranzicija*, Skopje, Ekonomski Institut, 1999.
- [8] Ivanovski, Ilija, *Razvojt na avtorskoto pravo vo R. Makedonija*, Spisanie ZAMP/br. 1, Skopje, ZAMP, 1997.
- [9] Kolovski, Marko, *Sojuzot na Kompozitorite na Makedonija*, Skopje, SOKOM, 1993.
- [10] Lull, James, *Superculture for the Communication Age*, London, Routledge, 2001.
- [11] Nikolovski, Vlastimir, *Položaj muzičkog stvaralaštva u SFRJ*, Beograd, Kongres SOKOJ, Sarajevo, *Zvuk*, 1984.
- [12] Schulte-Hofkr, Brigitte, *Musicology and Cultural Management*, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1996.
- [13] Ortakov, Dragoslav, *Muzičkata Umetnost vo Makedonija*, Skopje, Makedonska Revija, 1986.
- [14] Rauhe, Hermann, *Cultural Management as Management for Art and Culture*, New York, De Gruyter, 1994.
- [15] Willnauer, Franz, *Music Management*, New York, De Gruyter, 1994.

Stefanija LEŠKOVA-ZELENKOVSKA

DATA BASE FOR WORKS OF MACEDONIAN COMPOSERS
CREATED FROM 1991 TO 2001

Summary

With the independence, the Republic of Macedonia has undergone radical changes in political and socio-economic system. The changes of the structure of the economy, in the period 1991–2001 are differently reflected in different musical genres. Largest changes has been noticed in the filed of the art music because budget to this activity suffered permanent reducing. In this period of transition to a market economy, all music products, services and ideas, starting equally apply the law of supply and demand. The purpose of this paper is to show the impact of the economic aspects of the motivation of the composers in this period to create new works. Research of this complex issue we started with the establishment of a database that cover the newly created parts in the production of Macedonian art music in the period from 91th to the 2001 year. We felt that with the inventory of the number of new compositions, and all the supporting categories that consitute the „phenomenon” of the existence of new musical works, we get a solid basis for setting our research hypothesis: as well as the new economic conditions affecting the production of this type creation.

Key words: *economic conditions, transition, art music, macedonian composers, production of new music works*